

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ**

**ПРОГНОЗУВАННЯ СТАНУ ТА ВИКЛИКІВ У РОЗВИТКУ
ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ У ПОВОЄНИЙ ЧАС**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”

Виконав: здобувач II курсу 271М групи
денної форми навчання
Спеціальності 051 Економіка
Освітньо-професійної (наукової) програми
«Економіка»
Крупський Станіслав Сергійович

Керівник: доктор економічних наук,
професор Ушкаренко Ю.В.
Рецензент: Директор ТОВ «Моноліт-ВВ»
Мунтян В.М.

Івано-Франківськ, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ	6
1.1. Економічна сутність поняття інвестиційний клімат	6
1.2. Основні фактори формування інвестиційного клімату	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТА.....	19
2.1. Аналіз обсягу залучення іноземних інвестицій в Україну	19
2.2. Оцінка інвестиційного клімату України	24
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ	31
3.1 Міжнародний досвід підвищення інвестиційного іміджу.....	31
3.2. Перспективи покращення інвестиційного клімату у повоєнний час.....	41
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Актуальність теми. Стан інвестиційного клімату один із найважливіших показників, що характеризує як економічну ситуацію у країні, так й перспективи її розвитку. Стимулятором економічного підйому та зростання є активна інвестиційна діяльність, яка рухає вперед економіку та підвищує добробут народу. Інвестиційний клімат визначає як привабливість, доцільність, так і необхідність інвестування в ту чи іншу сферу, виступаючи як узагальнюючий показник для соціальних, економічних, політичних, правових, культурних, організаційних та інших передумов.

В Україні інвестиції є найважливішим чинником розвитку сучасної української економіки. Інвестиційний клімат як сукупна характеристика індивідуальних для кожної місцевості умови (політичних, соціально-економічних, фінансових, соціокультурних, організаційно-правових, географічних, природних тощо) здатний формувати в інвесторів стимули до здійснення інвестицій, створення робочих місць та розширення масштабів їх діяльності на цій території. Особливо важливим є дослідження інвестиційного клімату у сучасних умовах української економіки. Все це обумовлює актуальність теми даної магістерської роботи.

Питанням покращення інвестиційного клімату та необхідності залучення інвестицій займаються не перший рік. Вагомий внесок у розробку даної проблематики зробили такі вчені, як Є. Бойко, А. Буряк, О. Химич, І.Бланк, М. Лисечко, М. Ковальчука, М.Долішній, І. Тивончук та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконувалась у відповідності до науково-дослідної теми «Упровадження сучасних концепцій лідерства у практику управління бізнес-процесами» – номер державної реєстрації

0120U101547 (в її межах автором здійснено дослідження формування організаційної структури управління у підприємницьких структурах).

Метою даної роботи є розробка теоретичних та методичних засад стану інвестиційного клімату в Україні та пошук шляхів його покращення.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення ряду взаємопов'язаних **завдань**:

- визначити економічний зміст поняття інвестиційний клімат;
- розглянути фактори, що обумовлюють та визначають рівень інвестиційного клімату;
- проаналізувати розвиток інвестиційного клімату в Україні;
- оцінити стан залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни;
- описати міжнародний досвід покращення інвестиційного клімату та залучення інвестицій;
- визначити шляхи покращення інвестиційного клімату в Україні у повоєнний час.

Об'єктом дослідження є процес формування і шляхи покращення інвестиційного клімату у повоєнний час в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та методичні аспекти стану інвестиційного клімату в Україні.

При дослідженні інвестиційного клімату в Україні були використано наступні методи: абстрактно-логічний метод (при вивченні теоретичних аспектів поняття), експериментальний метод (пізнання впливу факторів на предмет нашого дослідження), метод порівняльного аналізу (порівняння економічних показників з отриманими результатами), статистичний метод (уявлення про розвиток інвестиційного на основі обробки та аналізу статистичних даних), конструктивний метод (пошук шляхів наукового рішення проблеми в перспективі).

Наукова новизна роботи визначається наступними положеннями:

- виявлено проблеми низьких позицій України у міжнародних рейтингах, визначаючих інвестиційний клімат країни, у воєнний час;
- запропоновано нові шляхи залучення іноземних інвесторів та покращення інвестиційного клімату у повоєнний час;

Практична значимість роботи полягає у виявленні нових інструментів покращення інвестиційного клімату у повоєнний час.

Апробація. Результати кваліфікаційної роботи апробовані на Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів» (м. Херсон, 26-27 березня 2021 р.) та Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів» (м. Івано-Франківськ, 03-04 листопада 2022 року).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, основної частини та висновків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ

1.1. Економічна сутність поняття інвестиційний клімат

Компанії інвестують, щоб отримати прибуток. На їхні інвестиційні рішення впливають їхні власні ідеї, можливості та стратегії, а також їхня оцінка можливостей і стимулів у певних місцях. Ранні спроби зрозуміти, як уряди впливають на ці фактори, що залежать від конкретної країни, зосереджувалися на широких індикаторах ризику країни, які часто базувалися на опитуваннях міжнародних експертів і зазвичай призводили до єдиного балу для кожної країни [39]. Багато досліджень зосереджувалися на більш вузькому питанні обмежень, з якими стикаються іноземні фірми. За останні 20 років ми побачили розширення та поглиблення зусиль, спрямованих на розуміння того, як різноманітні фактори, пов'язані з місцевістю, впливають на різницю в доходах між країнами. Дослідники почали з розгляду різних сукупних показників інституційного та політичного середовища країни, таких як верховенство права, корупція, відкритість до торгівлі, легальне походження та глибина фінансового сектора [5].

Перш ніж розглядати конкретні методи оцінки інвестиційного клімату регіону та проводити цю оцінку, необхідно підготувати теоретичну базу дослідження, у тому числі визначити поняття «інвестиційна привабливість» та «інвестиційний клімат». Вивчення теоретичних аспектів допоможе надалі більш усвідомлено підійти до порівняння різних підходів та методів оцінки інвестиційного клімату, а також безпосередньо проведення цієї оцінки.

Існує достатньо економічних праць, присвячених проблемам трактування поняття інвестиційної привабливості. Доцільно зазначити,

що у цих роботах немає єдиної думки щодо визначення даного поняття (табл. 1.1).

Таблиця 1.1.

Погляди авторів на поняття інвестиційної привабливості

Автор	Інтерпретація поняття «інвестиційна привабливість»
Делфос У.	Інвестиційна привабливість - це сукупність різних об'єктивних ознак, властивостей, коштів, можливостей, що зумовлюють потенційний платоспроможний попит на інвестиції в основний капітал.
Бланк І.	Інвестиційна привабливість - узагальнена характеристика переваг та недоліків інвестування окремих напрямів та об'єктів з позицій конкретного інвестора.
Родрігес Р.	Інвестиційна привабливість - динамічна категорія, що є певним вектором інвестиційного розвитку підприємства.
Тивончук І.	Інвестиційна привабливість визначається сукупністю властивостей зовнішнього та внутрішнього середовища об'єкта інвестування, що визначають можливість граничного переходу інвестиційних ресурсів.
Козаченко В.	Інвестиційна привабливість - наявність таких умов інвестування, які впливають переваги інвестора у виборі тієї чи іншої об'єкта інвестування.
Трясиціна Н.	Інвестиційна привабливість - сукупність об'єктивних ознак, властивостей, коштів та можливостей, що зумовлюють потенційний платоспроможний попит на інвестиції.
Шаров О.	Інвестиційна привабливість підприємства - комплекс показників його діяльності, за допомогою якого визначається найкраща інвестиційна поведінка.

Джерело: складено автором на основі [38].

Інвестиційну привабливість часто пов'язують із доцільністю вкладення коштів у об'єкт інвестування, що цікавить інвестора, це один з найбільш поширених підходів до трактування даного поняття. Це визначення є досить загальними і не дозволяє чітко визначити критерії, керуючись якими інвестор приймає рішення про інвестування. З іншого боку, з поданого визначення неможливо зробити висновок у тому, як підвищити інвестиційну привабливість того чи іншого об'єкта.

Деякі автори розглядають інвестиційну привабливість як систему економічних відносин. Відповідно до такого підходу інвестиційна привабливість підприємства – це система економічних відносин між суб'єктами господарювання щодо ефективного розвитку бізнесу та підтримки його конкурентоспроможності [13]. Аналогічно – і для інших

видів інвестиційної привабливості. У цілому нині інвестиційну привабливість об'єкта інвестування, орієнтуючись даний підхід, можна виокремити, як систему економічних відносин щодо здійснення інвестицій у цілях отримання прибутку і (чи) отримання іншого позитивного ефекта.

Слід зазначити, що у існуючих наукових працях немає єдиної думки щодо визначення терміну «інвестиційний клімат». Більшість дослідників розглядає інвестиційний клімат як сукупність умов (чинників), що впливають на бажання інвестора здійснити вкладення. Зокрема виділяють такі основні підходи до визначення інвестиційного клімату:

– згідно з даними Світового банку, інвестиційний клімат «є сукупністю характерних для кожної місцевості факторів, що визначають можливості компаній і формують у них стимули до здійснення продуктивних інвестицій, створення робочих місць і розширення своєї діяльності» [34];

– фінансово-кредитний енциклопедичний словник дає більш конкретизоване визначення: «Інвестиційний клімат - сукупність політичних, соціально-культурних, фінансово-економічних і правових умов, що склалися, що визначають якість підприємницької інфраструктури, ефективність інвестування та ступінь можливих ризиків при вкладенні капіталу» [38].

Слід зазначити, що з вивченні зв'язку понять «інвестиційна привабливість» і «інвестиційний клімат» виникає ще більше дискусій. Тут можна виділити такі підходи:

1. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість – тотожні поняття.
2. Інвестиційний клімат більш ширше поняття, ніж інвестиційна привабливість.

2.1. Підхід «від спільного до приватного». На думку проф. Г.П. Підшиваленко, «інвестиційний клімат – це базова характеристика середовища інвестування у країні, регіоні, економічному районі, галузі. Тільки з огляду на рейтингову оцінку інвестиційного клімату інвестору доцільно переходити до оцінки інвестиційної привабливості конкретного об'єкта або інвестиційного проекту» [11].

2.2. Підхід «від часткового до загального». Згідно з цією позицією, існують інвестиційний потенціал і відомий ступінь інвестиційного ризику; вони формують інвестиційну привабливість регіону. Інвестиційна привабливість регіону визначає інвестиційну активність. При цьому під інвестиційною активністю розуміється «інтенсивність залучення інвестицій в основний капітал регіону» [11]. Інвестиційний клімат, на думку прихильників цього підходу, визначається інвестиційною активністю та інвестиційною привабливістю (рис. 1.1.)

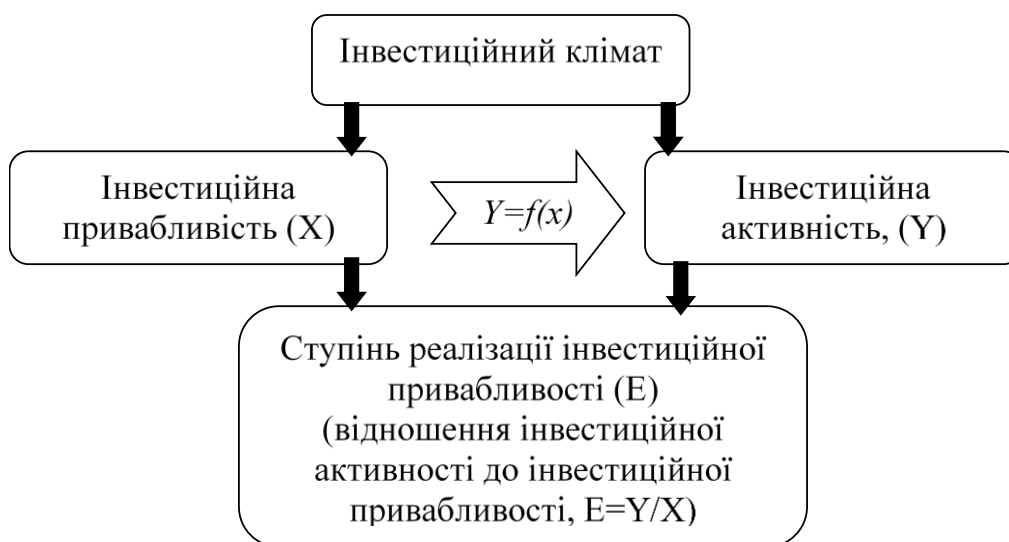

Рис. 1.1. Зв'язок понять «інвестиційна привабливість», «інвестиційна активність» та «інвестиційний клімат»

Джерело: розроблено автором на основі [11].

3. Інвестиційна привабливість – один із результуючих показників оцінки інвестиційного клімату. Цей підхід цікавий тим, що

він, на відміну більшості інших, розглядає інвестиційний клімат (а не інвестиційну привабливість) як сукупність інвестиційного потенціалу та ризику. Однак у цьому випадку оцінка інвестиційної привабливості надмірно спрощується та зводиться до абсолютних показників, які зображено на рис. 1.2.

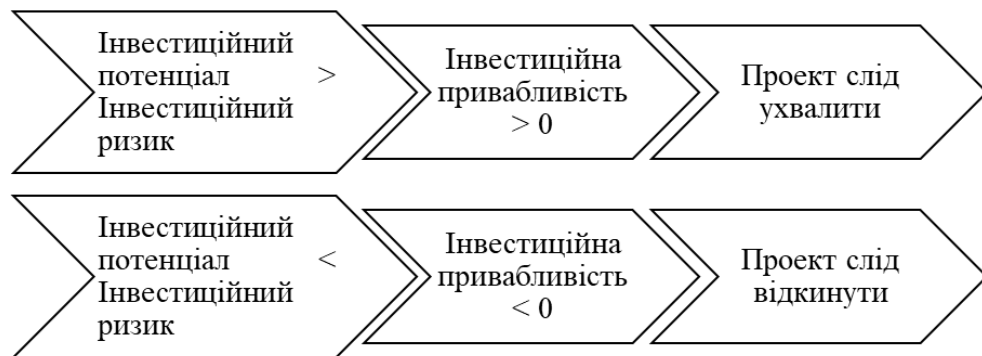

Рис. 1.1. Абсолютні показники інвестиційної привабливості

Джерело: розроблено автором на основі [13].

Враховуючи результати аналізу різних підходів та визначень, під інвестиційним кліматом слід розуміти сукупність об'єктивних економічних, соціальних, політичних, правових та інших умов, що створюють (або не створюють) привабливість даної країни (регіону, об'єкта господарювання) до інвестування.

Нові можливості для аналізу інвестиційного клімату дає інституціоналізм. З цих позицій клімат - це особлива підсистема в інституційній системі економіки, покликана створювати передумови для найкращого використання суспільно-економічних відносин у розвитку та науково-технологічному поновленні продуктивних сил суспільства через активну інвестійну діяльність. Разом з тим, доцільно розглядати інвестиційний клімат як результат взаємодії інвестиційної привабливості та інвестиційної активності, при цьому слід враховувати співвідношення майбутньої, теперішньої та минулої інвестиційної активності та їх виявлення на інвестиційний клімат країни (рис. 1.3).

Минула інвестиційна активність характеризує інтенсивність інвестицій, вкладених у економічну систему раніше, і дозволяє визначити очікувану прибутковість із них, кількість можливих конкурентів і найбільш вигідну вкладення капіталу [2].

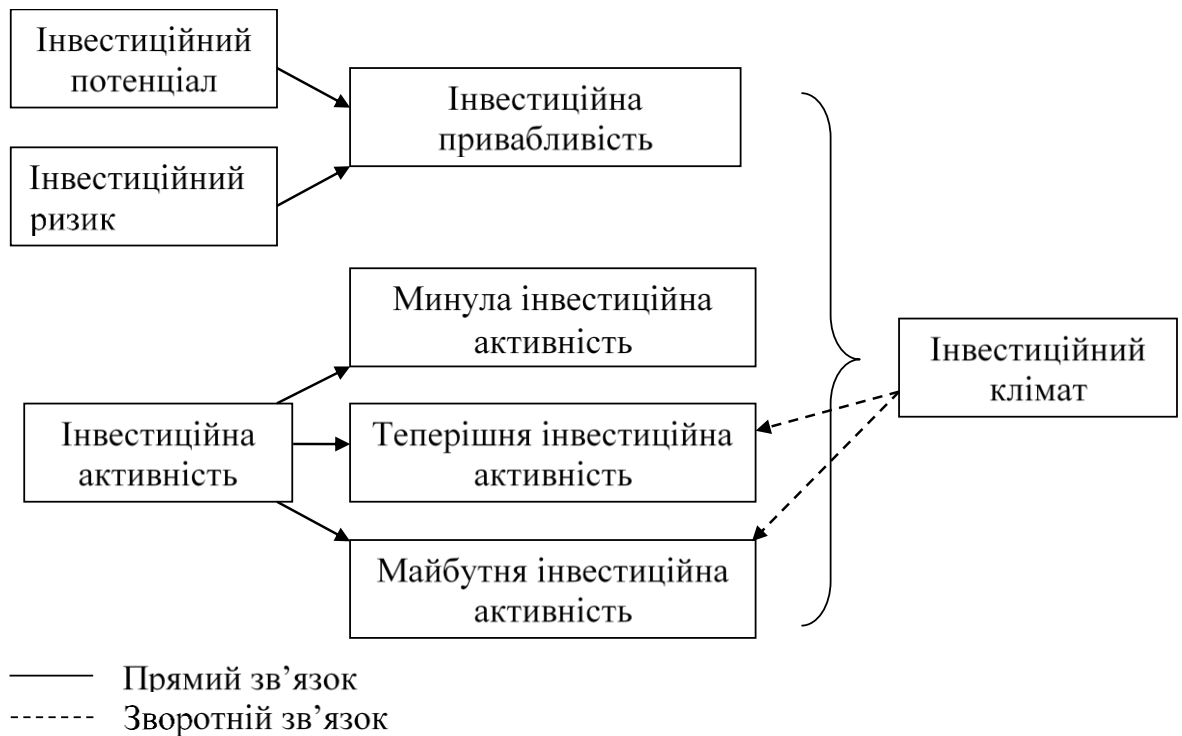

Рис. 1.3. Структурна схема інвестиційного клімату

Джерело: розроблено автором на основі [5].

Поточна інвестиційна активність визначає рівень економічного розвитку системи та дає можливість спрогнозувати додаткові обсяги вкладень, очікувану прибутковість інвестицій та визначити позиції інвестора на ринку в майбутньому. Майбутня (очікувана) інвестиційна активність є орієнтиром для планування всього інвестиційного процесу: від визначення майбутніх обсягів вкладень до управління інвестиційним кліматом економічної системи з метою досягнення бажаного капіталу. Аналіз усіх трьох складових інвестиційної активності дає інвестору інформацію про рівень конкурентів на інвестиційному ринку, про тенденції його розвитку та заходи скорочення ризику.

Сукупність інвестиційної привабливості та інвестиційної активності складає інвестиційний клімат країни, регіону, галузі, підприємства. Проте слід відобразити і зворотний зв'язок, тобто вплив інвестиційного клімату, насамперед, на інвестиційну активність. Так, поточний стан інвестиційного клімату визначає думку інвестора та його діяльність щодо майбутнього розміщення інвестицій. При цьому поліпшення інвестиційного клімату в поточному періоді стимулює розвиток конкуренції на ринку товарів і послуг, що в свою чергу, сприяє зниженню цін та підвищенню якості продукції [30]. Одночасно з цим приплив інвестиційних ресурсів, що дає можливість органам управління розвиток економічної системи перерозподілити наявні ресурси раціональнішим і ефективнішим способом, щоб зберегти диспропорції у розвитку, покращити соціальні умови життя, сприяти розвитку інфраструктури та зв'язку, змінять стан інвестиційного клімату в залежності від потреб у розвиток економіки.

Сприятливий інвестиційний клімат сприяє продуктивним приватним інвестиціям – двигуну зростання та зменшення рівня бідності. Це створює можливості та робочі місця для людей. Це розширює асортимент товарів і послуг та знижує їхню вартість на користь споживачів. Він підтримує стабільне джерело податкових надходжень для фінансування інших важливих соціальних цілей. Загалом вчені розрізняють такі види інвестиційного клімату:

- інвестиційний клімат у масштабах групи країн (транснаціональний);
- інвестиційний клімат окремої держави (національний);
- інвестиційний клімат регіону (в рамках окремого регіону: штату, суб'єкта чи іншої внутрішньодержавної територіальної одиниці);
- інвестиційний клімат галузі (рис. 1.4).

Слід зазначити, що застосування терміну «інвестиційний клімат» можливе лише сфери гаданих вкладень, але з конкретного об'єкта

інвестування. Таке поняття, як «інвестиційний клімат підприємства (організації)», не використовується. Це ще один аргумент на користь того, що інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість не є тотожними поняттями. Тим часом інвестиційна привабливість є характеристикою, яка може застосовуватися і до регіону (галузі), і до конкретного інвестиційного об'єкта (організація, фінансовий інструмент). Справа в тому, що привабливість відображає те, наскільки цей інвестиційний об'єкт відповідає конкретним цілям певного інвестора.

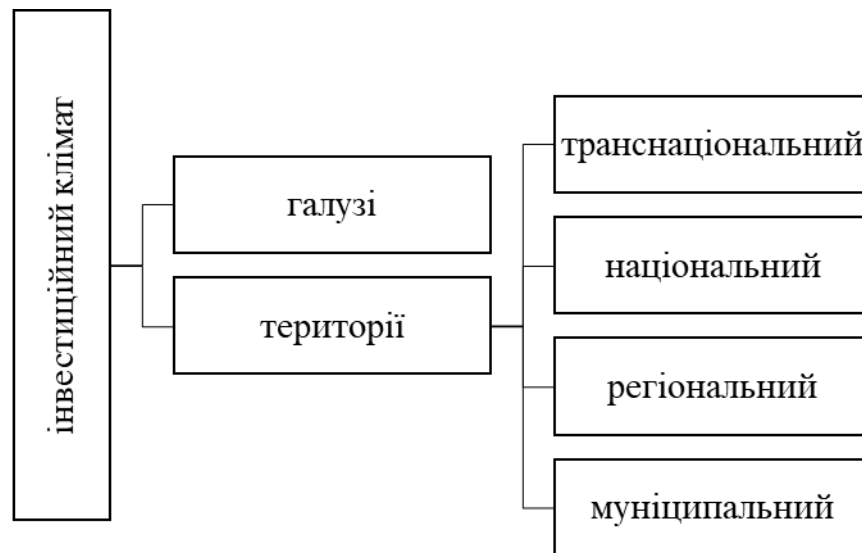

Рис. 1.4. Види інвестиційного клімату

Джерело: розроблено автором на основі [4].

За підсумками вивчення поняття інвестиційного клімату та підходів до типологізації можна дійти невтішного висновку у тому, що потрібно чітко розділити поняття інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості. На нашу думку, інвестиційний клімат – ширше поняття, ніж інвестиційна привабливість. Оцінка інвестиційного клімату має проводитися «за період», тобто інвестиційний клімат, на відміну від інвестиційної привабливості, – інтервальна характеристика, а не одномоментна.

Крім того, можна припустити, що інвестиційний клімат регіону – це інвестиційна привабливість регіону у динамічному аспекті. Говорячи про інвестиційної привабливості регіону, дуже важливо відзначити, що вона відбиває те, наскільки даний інвестиційний об'єкт відповідає конкретним цілям певного інвестора, тобто у разі суб'єктивне сприйняття регіону інвестором. З цієї точки зору висновок про те, наскільки привабливий цей регіон для інвестора, можна буде зробити лише визначивши тип інвестора (агресивний, помірний, консервативний) та форму інвестицій (наприклад, по об'єкту вкладень – реальні чи фінансові).

1.2. Основні фактори формування інвестиційного клімату

На інвестиційний клімат регіону впливають чинники, які визначають інвестиційну привабливість регіону (інвестиційний потенціал та інвестиційний ризик), і навіть чинник часу.

Термін «потенціал» у розширеному тлумаченні означає «джерела, можливості, засоби, запаси, які можуть бути приведені в дію, використані для вирішення будь-якої задачі, досягнення певної мети». У вужчому значенні поняття «потенціал» у науковій літературі прийнято вживати як синонім «можливості» стосовно будь-якої сфери, «ступеня потужності» у будь-якому відношенні [38]. Регіональний інвестиційний потенціал є сукупність об'єктивних економічних, соціальних, природно-географічних та інших властивостей регіону, мають високу значущість залучення інвестицій.

Складовими інвестиційного потенціалу країни виступають:

- виробничий потенціал (сукупний результат господарської діяльності у країні);
- трудовий потенціал (якість та кількість трудових ресурсів);

- споживчий потенціал (сукупна купівельна спроможність населення);
- інфраструктурний потенціал (стан інфраструктури країни);
- фінансовий потенціал (зокрема податковий);
- інституційний потенціал (ступінь розвитку провідних інститутів ринкової економіки);
- інноваційний потенціал (рівень впровадження досягнень науково-технічного прогресу у країні);
- природно-ресурсний потенціал (забезпеченість запасами основних видів природних ресурсів);
- туристичний потенціал (наявність місць, цікавих туристам та відпочиваючим, а також окремих зон для розваг) [15].

Розглянемо другу складову інвестиційної привабливості країни – інвестиційний ризик. Інвестиційний ризик – можливість виникнення фінансових втрат у вигляді втрати капіталу або доходу у зв'язку з невизначеністю умов інвестиційної діяльності. За наявності інвестиційних ризиків виникає можливість неповного використання інвестиційного потенціалу країни. Основні інвестиційні ризики представлені у табл.1.2.

Таблиця 1.2.

Загальні інвестиційні ризики

Вид ризику	Сутність
Законодавчий (правовий) ризик	законодавчо-правові чинники, які впливають інвестиційну діяльність суб'єкта, наприклад, недосконалість, суперечливість законодавчо-правових актів, дієвість законодавчих гарантій та інших.
Управлінські (політичні) ризики	впливають на політичну складову інвестиційного процесу. До них відносять зміни у політичній ситуації всередині країни (регіону), зміни у зовнішній політиці.
Екологічний ризик	враховує радіаційну обстановку, стан довкілля, наявність різноманітних екологічних програм і рухів.
Соціальні ризики	Чинники, які впливають на соціальну складову інвестиційної діяльності,
Економічні ризики	високий рівень інфляції, неефективна структура економіки регіону, нестабільність курсу національної валюти
Кримінальні	високий рівень злочинності у країні

ризика	
--------	--

Джерело: розроблено автором на основі [37].

Уряди мають більш вирішальний вплив на багато інших аспектів інвестиційного клімату, таких як безпека прав власності, підходи до регулювання та оподаткування, наявність певної інфраструктури та функціонування фінансів і ринків праці (табл. 1.3).

Існує багато доступних індикаторів, які можна використовувати для вказівки на покращення загального інвестиційного клімату. Деякі індикатори зосереджені на мікроекономічних факторах, орієнтованих на бізнес, тоді як інші зосереджені на макроекономічних і політичних факторах. На додаток до індикаторів, які чітко зосереджуються на діловому та інвестиційному кліматі, існують індикатори, такі як індикатори управління та корупції, які можуть надати інформацію про фактори, які, ймовірно, вплинуть на бізнес-клімат, але можуть не враховуватися стандартними індикаторами.

Таблиця 1.3

Урядова політика, поведінка та інвестиційні рішення

	Фактори, які формують можливості та стимули для компаній інвестувати	
	Уряд країни має сильний вплив	Уряд країни має менший вплив
Витрати	<ul style="list-style-type: none"> - Корупція - Податки - Бюрократизм - Витрати на інфраструктуру та фінансування - Регулювання ринку праці 	<ul style="list-style-type: none"> - Ринкові ціни на ресурси - Процес від входу на ринок до кінця виробництва - Економія від масштабу та обсягу, пов'язана з виробництвом
Ризики	<ul style="list-style-type: none"> - Політична передбачуваність і надійність - Макроекономічна стабільність - Права власності - Виконання контрактів - Експропріація 	<ul style="list-style-type: none"> - Реакції споживачів і конкурентів - Зовнішні потрясіння - Стихійні лиха - Надійність постачальника
Перешкоди для конкуренції	<ul style="list-style-type: none"> - Регуляторні бар'єри для входу та виходу - Політика та законодавство щодо конкуренції - Функціонування 	<ul style="list-style-type: none"> - Розмір ринку та процес від входу до виходу на ринок - Економія від масштабу та обсягу окремих видів діяльності

	фінансових ринків – Інфраструктура	
--	---------------------------------------	--

Джерело: розроблено автором на основі [20].

Також важливо, щоб індикатори повністю відображали всі важливі фактори. Багато індикаторів інвестиційного клімату не враховують соціальні та політичні ризики. Ці фактори особливо актуальні в нестабільних і постраждалих від конфлікту державах, де найважливішим фактором, що впливає на бізнес-клімат, цілком може бути соціальний і політичний клімат. Слід також зазначити, що не всі показники є «дієвими», тобто вони не надають достатньої інформації для прийняття політичних або програмних рішень.

Загалом індекси Світового банку є найбільш широко використовуваним і добре оціненим індексом діловий клімат. Індекс включає в себе рейтинг, який надає порівняння між різними країнами, хоча деякі критикують цей рейтинг як дуже неточний. Зміна в рейтингу країни може бути пов'язана з покращенням або погіршенням ділового клімату [34]. Група індикаторів Світового банку та інших світових економічних організацій розробляє кілька діагностичних інструментів, які можна об'єднати для створення різних точок зору на інвестиційний клімат (табл.1.4).

Таблиця 1.4.

Група індикаторів Світового банку та інших міжнародних організацій

Назва індикатора	Сутність
1	2
The Global Competitive Index	складається зі 113 змінних, структурованих у 12 «компонентів конкурентоспроможності»: інститути, інфраструктура, макроекономічне середовище, охорона здоров'я та початкова освіта, вища освіта та підготовка, ефективність ринку товарів, ефективність ринку праці, розвиток фінансового ринку, технологічний готовність, розмір ринку, складність бізнесу та інновації. У звіті представлені результати 12 основних компонентів конкурентоспроможності окремо, але підкреслюється, що вони не є незалежними і мають тенденцію посилювати один одного.

Enterprise Surveys	Дослідження підприємств, які проводяться в країнах Східної Європи та Центральної Азії, також відомі як дослідження ділового середовища та ефективності підприємств (BEEPS) і проводяться спільно Світовим банком і Європейським банком реконструкції та розвитку. Дослідження охоплюють широкий спектр питань ділового середовища, включаючи доступ до фінансів, корупція, інфраструктура, конкуренція та показники ефективності.
--------------------	---

Продовження табл. 1.4

1	2
Index of Economic Freedom	Індекс має на меті виміряти ступінь економічної свободи в 184 країнах. Ці свободи поділяються на чотири широкі категорії: верховенство права (тобто права власності та свобода від корупції); обмежений уряд (тобто фіскальна свобода та державні витрати); ефективність регулювання (тобто свобода бізнесу, свобода праці та монетарна свобода); і відкриті ринки (тобто свобода торгівлі, свобода інвестицій і фінансова свобода).
Worldwide Governance Indicators	Індекс є збірним уявленням дуже різноманітної групи респондентів, зібраних у великій кількості опитувань та інших оцінок управління між країнами. Деякі з цих інструментів фіксують погляди фірм, окремих осіб і державних службовців у країнах, які оцінюються.

Джерело: розроблено автором на основі [40].

Необхідно пам'ятати, що визначення, угруповання та вивчення розглянутих факторів є важливим та відповідальним етапом оцінки інвестиційного клімату країни. При цьому потрібно прагнути визначення такого переліку факторів, що впливають на інвестиційний клімат, який включає все, що здатне вплинути на прийняття рішення про вкладення коштів інвестором. У зв'язку з цим виникає небезпека надмірного розширення переліку факторів. Для обмеження кількості факторів, що використовуються при оцінці інвестиційного клімату, доцільно застосовувати як критерій їх відбору ступінь впливу на умови інвестиційного клімату.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТА

2.1. Аналіз обсягу залучення іноземних інвестицій в Україну

Україна надає багато можливостей для інвесторів – завдяки своїм природним та людським ресурсам, а також близькості до Європейського Союзу. Після глибокого економічного колапсу та спалаху конфлікту з Росією Україна йде курсом на відновлення з 2016 року. Після важких часів у 2020 році, у зв'язку з COVID-19, українська економіка відновлюється, починаючи з 2021 року, проте сьогоднішня ситуація в країні ставить перед Україною нові виклики. Завдяки близькості до Європейського Союзу (ЄС), Угоді про асоціацію, великому внутрішньому ринку, природним ресурсам і висококваліфікованим працівникам Україна може стати цікавим місцем для бізнесу для інвесторів [9].

Світ змінюється – набагато швидше, ніж передбачалося ще рік тому. Кількість системних потрясінь для економіки, бізнесу, засобів до існування та глобального способу життя, спричинених подіями 2022 року, майже не має собі рівних у сучасній історії.

Ті, хто є економічно та політично сильнішими, пристосовуються, а ті, хто менше дбає про непередбачені обставини, страждають і втрачають конкурентоспроможність. Інвестиційні потоки – особливо транскордонні – реагують на шоки. Прогнозується, що глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) скоротяться до 30% у 2022 році порівняно з їх значенням у 1,54 трільйона доларів США у 2021 році, згідно зі звітом ЮНКТАД про світові інвестиції за 2022 рік, опублікованим у середині 2022 року (рис. 2.1) [44; 45]. Лише 11% інвесторів (згідно з опитуванням EY Attractiveness Survey, проведеним у першій половині 2022 року) оголосили про відсутність змін у своїх

інвестиційних планах. 35% запланованих європейських проектів ПІ опинилися під загрозою скасування [18]. Попередній недооцінений ризик зриву глобального ланцюжка поставок, спричинений пандемією, змусив багато компаній переглянути свої підходи до ланцюга поставок.

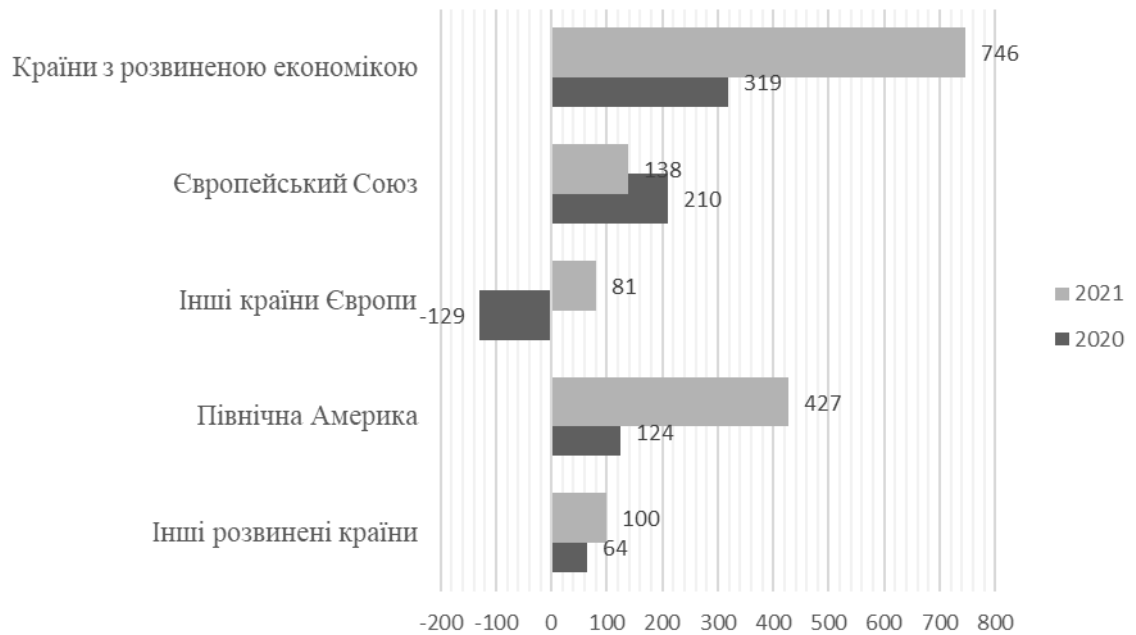

Рис. 2.1. Прямі іноземні інвестиції в розвинених країнах, 2020–2021 (млрд. дол. США)

Джерело: розроблено на основі [45].

Загалом, підвищення оперативної стійкості є головною тенденцією, про яку всі будуть думати протягом багатьох років. У цьому середовищі конкурентоспроможність інвестиційних місць оцінюється багатьма способами за зменшенням ризику, а не за номінальним збільшенням відповідних винагород. Зараз існує тісний зв'язок між країнами, які приймають плани відновлення, сприятливі для інвестицій, і країнами, які вважаються привабливими для інвесторів.

Центральна та Східна Європа все ще захоплює та збільшує частку та вартість ПІ в Європі – країни роблять усе можливе, щоб залишатися конкурентоспроможними, пропонувати інвесторам найкращі умови

входу на ринок і роботи, а також дозволити інвесторам почуватися комфортно у цей невизначений час [27].

Регіон має потужний потенціал для залучення зростаючої кількості ПІІ. У середньому за період 2009-2019 років 22% проектів ПІІ в Європі були розташовані у Центральній та Східній Європі [19]. Крім арбітражу витрат, головними перевагами країн ЦСЄ є наявність у них навичок і мов, а також робоче та бізнес-середовище, що забезпечує вищу додану вартість.

Однак країни Центральної та Східної Європи, які не входять до ЄС, загалом не такі позитивні, і Україна є яскравим прикладом. Україна ніколи не була країною, де не потрібно готуватися до непередбачених ситуацій – місцеві підприємства, довгострокові іноземні інвестори та населення в цілому звикли існувати в хронічному «режимі виживання». Хоча цей підхід добре працював у сценаріях «високий ризик – висока винагорода», очікувана винагорода не переважає профіль ризику, і Україні поки що не вдається запровадити адекватні заходи пом'якшення ризику та компенсації, щоб мати ефективну ставку в грі залучення інвесторів проти своїх безпосередніх аналогів.

До початку повномасштабної російської військової агресії прогноз зростання ВВП України в 2022 році оцінювався в 3,4% [9]. У 2022 році очікується значне скорочення ВВП України на -35% як прямий результат російського вторгнення, руйнування інфраструктури та відтоку населення. За даними UNCTAD, обсяг ПІІ в Україну наприкінці 2021 року становив 48,9 млрд доларів США, що відповідає сумі майже 1170 доларів США на душу населення [45]. Це один із найслабших результатів у Європі та значно нижчий, ніж у Польщі (236,5 млрд дол. США) [19]. Близько третини обсягу ПІІ припадає на відтік українських капіталів з офшорних центрів [23].

У 2022 році приплив прямих іноземних інвестицій значно скоротився. Платіжний баланс, наданий Національним банком України

(НБУ), показав чистий притік інвестицій розмірі 6,8 мільярдів доларів США за 2021 рік. З 2017 по 2021 рік майже 4,3 мільярда доларів США на рік все ще надходили в середньому в країну (табл. 2.1) [28]. Падіння було викликано пандемією COVID-19 і труднощами з відновлюваною енергетикою: подальшим зниженням гарантованих «зелених» тарифів і високою заборгованістю перед виробниками. В останні кілька років відновлювана енергетика становила значну частину прямих інвестицій.

Таблиця 2.1

Прямі іноземні інвестиції в Україні з 2016 по 2022 рр.

(млн. дол. США)

Рік	ППІ в Україну	ППІ з України	Сальдо
2017	3692	8	+3684
2018	4455	-5	+4460
2019	5860	648	+5212
2020	-868	82	-950
2021	6687	-198	+6885
2022	-210	81	-291

Джерело: розроблено автором на основі [28].

У 2022 році НБУ розраховує на надходження ППІ в розмірі 3 млрд доларів [23]. У наступні роки ця сума може зрости до 4-5 мільярдів доларів США. Основна частина обсягу ППІ в Україну надходить з Кіпру (31,2% у 2021 році) та Нідерландів (22,8%) [22]. Німеччина у 2019 році опинилася на четвертому місці. Німецькі інвестори працюють, зокрема, у виробництві автомобілів і будівельних матеріалів, а також у торгівлі. Найбільше компаній представляють малий і середній бізнес.

Окрему увагу слід приділити детальному вивченню та аналізу зміни регіональної структури та динаміки іноземних інвестицій в український регіон. Лідерами за обсягом іноземних інвестицій в Україну протягом 2011-2021 років були Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Львівська, Одеська та Полтавська області [10].

Беззаперечним лідером серед них є місто Київ, корпоративний дохід якого у 2021 році склав \$25 801,5 млн [6]. США. Цей показник

свідчить про те, що іноземний капітал не зацікавлений в ізольованих виробництвах, а стрімко посилює свій вплив на українські компанії, які з метою розширення своєї діяльності зареєстровані лише в Києві та чії виробничі потужності розташовані в переважній більшості за межами міста.

Наразі надходження іноземних інвестицій в Україну ускладнене, з одного боку, через світову економічну кризу, попит на фінансування значно перевищує його пропозицію, а з іншого боку, через несприятливий інвестиційний клімат країни в цілому. На рис. 2.2. зображено основні причини зменшення надходження ПІІ в Україну.

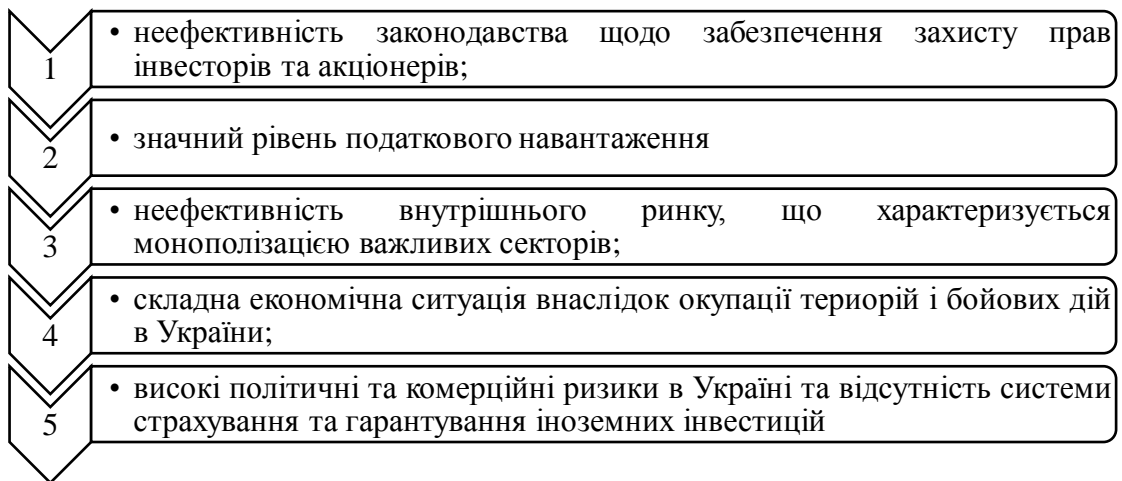

Рис. 2.2. Причини зменшення притоку ПІІ в Україну

Джерело: складено автором на основі [1].

Загалом великий вплив на залучення ПІІ в українську економіку спричинило розв'язання Росією війни з Україною. У лютому 2022 року спостерігався один з найбільших відтоків інвестицій з початку карантину. Хоч ситуацію і не вдалося покращити одразу, вже у серпні 2022 року прямі іноземні інвестиції в Україну зросли на 116,0 млн доларів США порівняно зі зростанням на 222,0 млн доларів США в попередньому місяці (рис. 2.3).

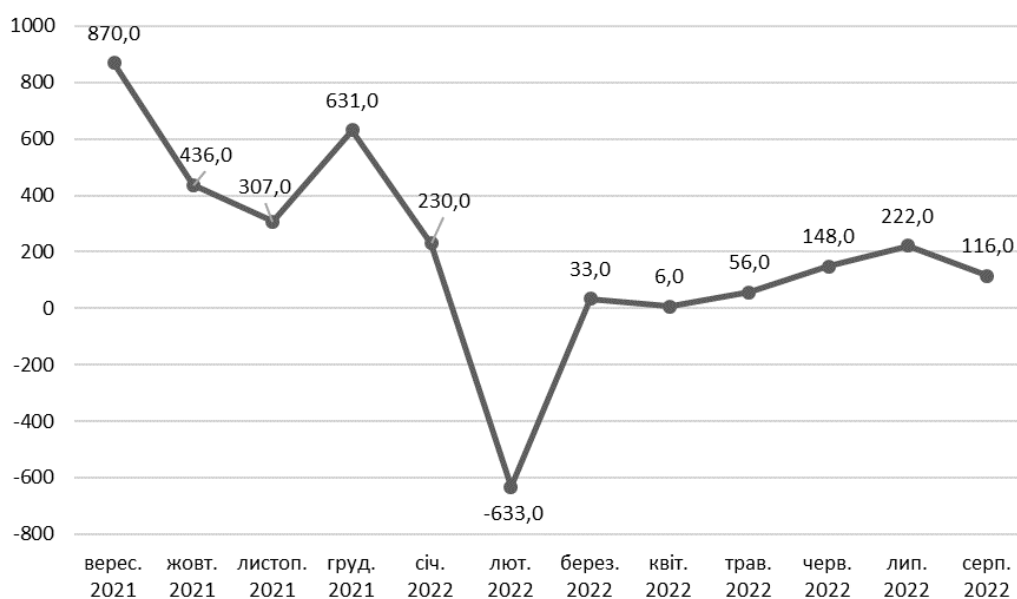

Рис. 2.3. Залучення ПІ в економіку України вересень 2022 р. – серпень 2022 р. (млн. дол. США)

Джерело: складено автором на основі [26].

Російське вторгнення в Україну, окрім того, що після багатьох десятиліть розпалила повномасштабну війну в Європі з усіма жахами, які це тягне за собою, вдарило по економіці усіх європейських країн саме тоді, коли вони намагалися вийти з кризи після COVID-19. Війна в Україні матиме далекосяжні наслідки для міжнародних інвестицій в економічний розвиток і цілей сталого розвитку у всіх країнах. Це відбувається в той момент, коли крихка світова економіка тільки почала нерівномірне відновлення від наслідків пандемії. Глобальні ПІ у 2022 році та в подальшому залежатимуть від кризи безпеки та гуманітарної кризи, макроекономічних потрясінь, спричинених конфліктом, підвищення цін на енергоносії та продовольство, а також зростання невпевненості інвесторів.

2.2. Оцінка інвестиційного клімату України

На даному етапі економічного розвитку України одним із пріоритетів є створення сприятливих умов для інвесторів і надання їм

особливої конкурентної переваги порівняно з рештою світу. В наслідок того, що Україна не може повністю задовольнити інвестиційні потреби країни за рахунок внутрішніх інвестиційних ресурсів, для пошуку та залучення потенційних інвесторів необхідно вжити заходів щодо вдосконалення основних факторів, що впливають на інвестиційну привабливість.

Економічне зростання надзвичайно важливе для України та її регіонів. Саме сутність і темпи економічного зростання визначають динаміку економічного розвитку кожної країни, забезпечуючи поступальний розвиток суспільства. Але не менш важливою є необхідність екологізації розвитку України та зменшення навантаження на природні системи.

Для одночасної реалізації обох напрямків розвитку необхідно, щоб економічне зростання відбувалося виключно екологічно чистими методами. Тенденції світового економічного процесу свідчать про високу ефективність інвестицій у екологізацію технологій, виробництво якісного екологічного обладнання, екологічно чистої продукції. Така стратегія розвитку є привабливим і перспективним напрямом для інвестицій [9].

Оцінюючи інвестиційний профіль країни або регіону, потенційні інвестори покладаються на інвестиційні рейтинги, які відіграють ключову роль у процесі прийняття рішень, оскільки дозволяють кількісно та якісно оцінити можливі політичні, комерційні, інвестиційні та репутаційні ризики, надійність інвестицій продуктивність, термін окупності тощо. У сучасному світі існує велика кількість міжнародних організацій, що складають міжнародні інвестиційні рейтинги, у тому числі фінансові, рейтингові та інформаційні агентства (рис. 2.4).

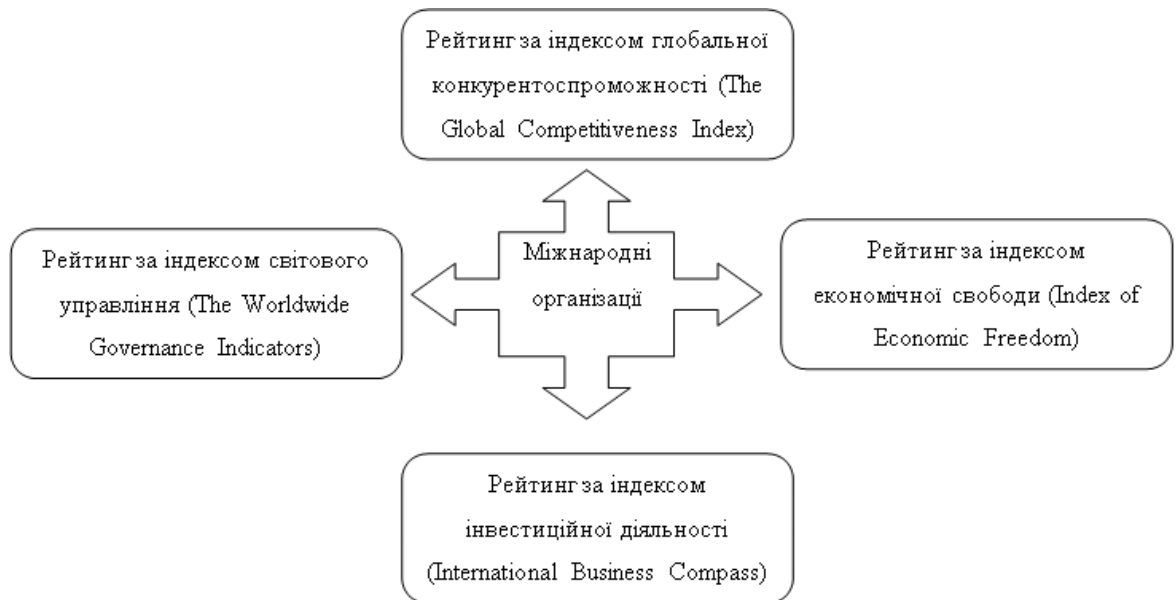

Рис. 2. 4. Основні рейтинги для визначення інвестиційної привабливості

Джерело: складено автором на основі [18].

Світові показники управління звітують про понад 200 країн і публікуються щорічно з 1996 року. Дані зібрані на основі поглядів представників приватного сектору, експертів і широкої громадськості. Всього шість показників:

- ефективність уряду;
- верховенство права;
- контроль корупції;
- політична стабільність і відсутність насильства/тероризму;
- свобода слова і підзвітність;
- регуляторна якість.

У 2021 році за показником «ефективність уряду» Україна посідала 39-й перцентиль (це означає, що показники країни кращі, ніж 39% оцінюваних країн), що на один відсотковий пункт менше, ніж у 2019 році. Варто зазначити, що в 2021 році Україна за цим показником краще, ніж Молдова та Білорусь, але гірше, ніж Грузія, Вірменія та Азербайджан. На рис. 2.5. зображено місця цих країн у рейтингу за показником «ефективність уряду» у 2020 – 2021 рр. [16].

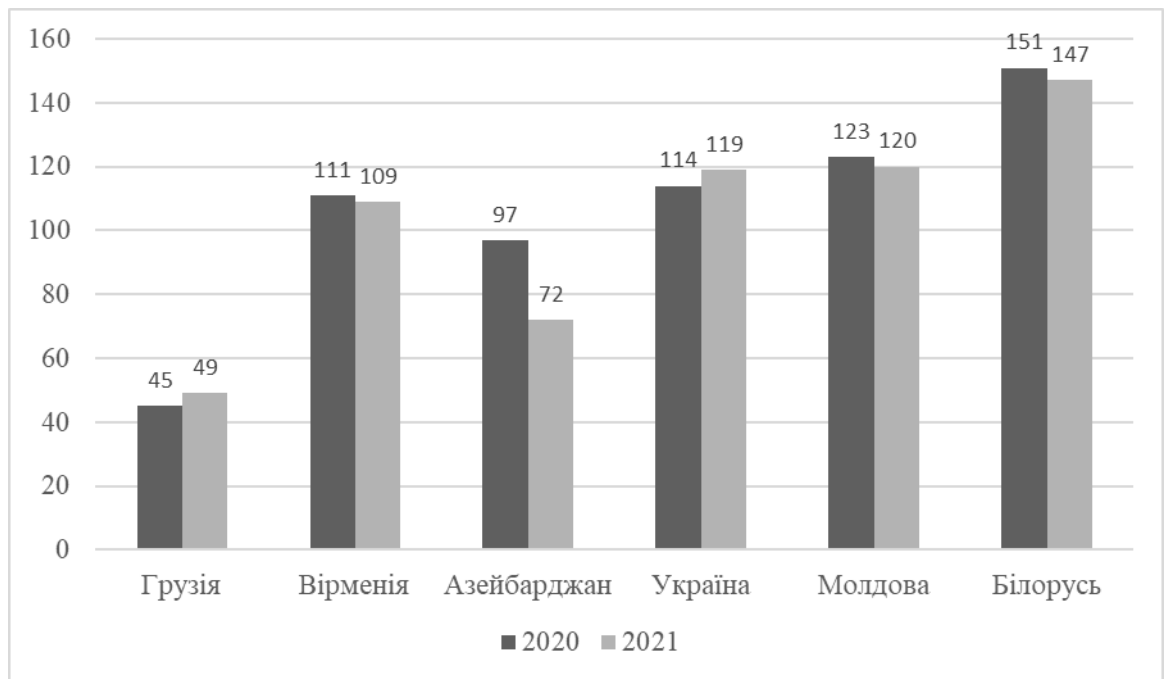

Рис. 2. 5. Порівняльний рейтинг України з іншими країнами 2020 – 2021 рр.

Джерело: складено автором на основі [16]

У 2021 році за показником «контроль корупції» Україна посідала 24-й перцентиль (що означає, що країна була кращою, ніж 24% країн), що на два відсотки менше, ніж у 2020 році [40].

У 2021 році в рейтингу «Голос і підзвітність» Україна посідала 52-й перцентиль, що відображало зниження на п'ять процентних пунктів порівняно з 2019 роком. У період 2016-2021 років показник коливався між 43-м і 52-м перцентилем. Крім того, у 2021 році за політичною стабільністю та відсутністю тероризму Україна посідала 12-й перцентиль, відзначаючи зростання на три відсоткові пункти порівняно з 2020 роком та значне зростання на п'ять процентних пунктів порівняно з 2016 роком. Щодо якості регулювання у 2021 році, Україна опинилася в 41-му перцентилі, що свідчить про зниження на один відсотковий пункт порівняно з 2019 роком. У період 2016-2020 років країна дрейфувала між 36-м і 41-м перцентилем за цим показником. За верховенством права в 2020 році Україна посідала 27-й перцентиль, що становить падіння на один відсотковий пункт порівняно з 2019 роком. У

період 2016-2020 років Україна коливалася між 25-м і 27-м процентилем за цим показником [10].

Індекс глобальної конкурентоспроможності публікується Всесвітнім економічним форумом і до 2020-2021 років складався з трьох основних груп індексів: «Основні вимоги», «Стимулятори продуктивності» та «Фактори інновацій та вдосконалення» (Всесвітній економічний форум, 2020).

Всесвітній економічний форум опублікував Глобальний індекс конкурентоспроможності у 2021 році, розрахований за новою методологією, згідно з яким Глобальний індекс конкурентоспроможності вимірює готовність країн до четвертої промислової революції, охоплюючи 140 країн, оцінюється конкурентоспроможність за 98 показниками, згрупованими за 12 компонентами. Він включає чотири підіндекси:

- створення сприятливих умов;
- людський капітал;
- ринки;
- інноваційна екосистема (Всесвітній економічний форум, 2020).

За індексом глобальної конкурентоспроможності Україна у 2021 році посіла 54 місце – погіршення макроекономічних показників (вниз на 2 позиції), фінансова система (з 136 до 117), охорона здоров'я – переміщення з 99 на 94 місце. Зростання рейтингів відбулося в динаміці бізнесу (на 1 позицію), на ринку праці (з 66 до 59 місця), а на ринку товарів – на 16 позицій (World Economic Forum, 2020) [35].

Індекс економічної свободи України становить 56,2, що робить її економіку 127-ю найвільнішою в Індексі 2021 року. Її загальна оцінка зросла на 1,3 бала, насамперед через збільшення оцінки податкового навантаження. Україна посідає останнє місце серед 45 країн

європейського регіону, а її загальний бал нижчий від середнього регіонального та світового показників.

Цього року рейтинг України дещо покращився в категорії переважно «невільних країн». Щоб зберегти імпульс до більшої економічної свободи, уряду потрібно буде зміцнити довіру інвесторів шляхом продовження вдосконалення інвестиційного кодексу та проведення глибоких і комплексних реформ для зміцнення інститутів верховенства права та покращення захисту прав власності, ефективності судочинства, і чесність уряду [26].

Одним з найбільш показових серед міжнародних інвестиційних рейтингів можна назвати рейтинг за індексом інвестиційної привабливості (International Business Compass). Зазначений рейтинг складає Гамбургський інститут світової економіки спільно з німецькою аудиторською компанією “BDO”. Цей індекс розраховується для 174 країн світу на основі 20 показників. На основі вище зазначених рейтингів нами було проведено аналіз позиції України згідно з ними (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Позиція України у рейтингах інвестиційного клімату протягом
2011-2021 рр**

	Рейтинг за індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index)	Рейтинг за індексом економічної свободи (Index of Economic Freedom)	Рейтинг за індексом показників світового управління (The Worldwide Governance Indicators)	Рейтинг за індексом інвестиційної привабливості (International Business Compass)
1	2	3	4	5
Кількість країн-учасниць	137	178	200	174
Рік				
2011	89	164	154	-
2012	82	163	128	-
2013	73	161	134	-

2014	84	155	114	109
------	----	-----	-----	-----

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5
2015	76	162	124	89
2016	79	162	128	130
2017	85	166	125	134
2018	83	150	117	131
2019	85	147	114	128
2020	68	134	114	137
2021	54	127	119	124

Джерело: розроблено автором на основі [35].

Отже, низькі позиції України в досліджених нами рейтингах свідчать про картину несприятливого інвестиційного клімату, що є результатом погіршення макроекономічних показників. Тому вважаємо, що пріоритетом у створенні сприятливого інвестиційного клімату в Україні мають бути широкомасштабні комплексні заходи, спрямовані на покращення умов для діяльності інвесторів, розширення інвестиційних механізмів та інструментів, реалізацію інвестиційних проектів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В УКРАЇНІ

3.1 Міжнародний досвід підвищення інвестиційного іміджу

Все більше число країн використовують інструменти, що створюють найбільш бажані умови для інвесторів за допомогою різного роду стимулів для залучення інвестицій. Спрощуючи процедури інвестування та розробляючи оптимальні умови для компаній, більшість країн приходять до розуміння того, що саме інвестори дозволяють активізувати промисловий ріст і підвищити зайнятість населення. Консервативні настроєні країни (Франція, Німеччина та ін.), Надзвичайно очевидний успіх ліберальних економік (Велика Британія, США), розуміють всю важливість як внутрішніх, так і зовнішніх (іноземних) інвесторів у якості нових роботодавців і суб'єктів оподаткування, і починають приділяти все більшу увагу розробці комплексу інструментів для розвитку інвестиційного потенціалу своєї території [3; 6].

Сьогодні економіка країни перебуває в стані трансформації для подальшого збільшення присутності України в глобальних виробничих мережах та активної інтеграції економіки у глобальний ланцюг доданої вартості (ГЛДВ). У зв'язку з цим на сучасному етапі економічної трансформації України дуже важливими є досвід та характеристики провідних країн світу щодо залучення іноземних інвестицій.

Подивившись на економічну ситуацію за останні 30 років, ми можемо побачити, що є багато позитивних прикладів. Економіки різних країн стрімко розвивалися завдяки притоку іноземного капіталу, модернізації виробництва, впровадженню сучасних технологій виробництва, підвищенню кваліфікації рівень працівників, таким чином

ставши провідною економікою світу. До таких країн належать Китай, Індія, Тайвань, Малайзія, Філіппіни тощо. Серед європейських та пострадянських країн найкраще показали себе Польща, Угорщина, Словенія та Словаччина [17].

Враховуючи особливості української економічної моделі, в якій серед пріоритетних галузей виділяються металургія, машинобудування та сільське господарство, а також схожість нашої економіки з економікою сусідніх країн, розглянемо більш детально досвід залучення інвестиції, тим самим сприяючи економічному розвитку Польщі, Угорщини, Китаю, Індії та інших країн. Крім того, слід враховувати досвід великих європейських країн, таких як Австрія, Німеччина, Швеція та ін., які здатні підтримувати достатньо високий рівень. На рис. 3.2. можна побачити приплив капітальних інвестицій до цих країн за 2021 рік.

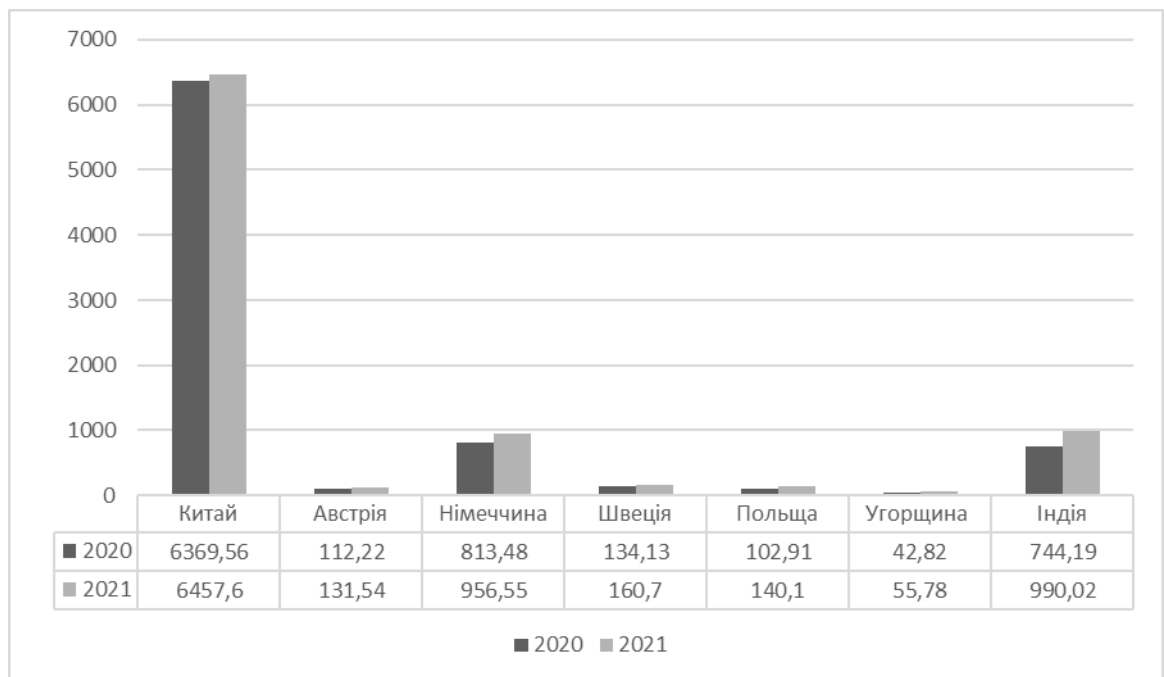

Рис. 3.2. Капітальні інвестиції ряду країн 2020 – 2021 рр. (млрд дол.)

Джерело: розроблено автором на основі [42].

Незважаючи на всі виклики та економічні трансформації, з якими стикається світ, вони все ще залучають іноземні інвестиції до своїх країн. Так, «з 1990 року обсяг прямих іноземних інвестицій у Польщу перевищив 120 мільярдів доларів», повідомляє Польське агентство іноземних інвестицій «PALilZ» [25].

Вчені та експерти вважають, що просування національного бренду країни успішною маркетинговою компанією є однією з головних причин її успіху в залученні інвестицій. Крім того, слід зазначити, що за рахунок підтримки від Європейського Союзу Польща змогла здійснити важливих структурних реформ, які позитивно вплинуло на іноземних інвесторів, у достатньо короткий термін.

Одним із першочергових завдань «PalilZ» було визначено створення привабливого іміджу країни та виведення її до «Коаліції фірмових країн» серед яких вже налічується близько 30 держав. Головною особливістю цих країн є те, що їх економіка функціонує за допомогою залучення іноземного капіталу, що у свою чергу дозволяє визнаний міжнародним співтовариством позитивний імідж країни а різних рівнях діяльності. Відповідно до Світового інвестиційного огляду 2021 огляду Польщею було здійснено заохочувальні заходи, зображені на рис. 3.3.

На відміну від Польщі Угорщина вирішила піти іншим шляхом. Уряд країни вирішив проблему залучення іноземних інвестицій та покращення інвестиційного клімату за допомогою інтенсивного продажу іноземним інвесторам державних активів. На сьогоднішній день частка іноземних інвесторів у статутному капіталі може нараховуватися до 100%, окрім певних випадків:

- статутний капітал належить стратегічній компанії;
- сфера діяльності підприємства пов'язана з національною обороною;

– угорські авіалінії «MALEV» (пов’язано із законом про те, що компанія вважається національним авіаперевізником за умови, якщо 50% або більше частина статутного капіталу є національною).

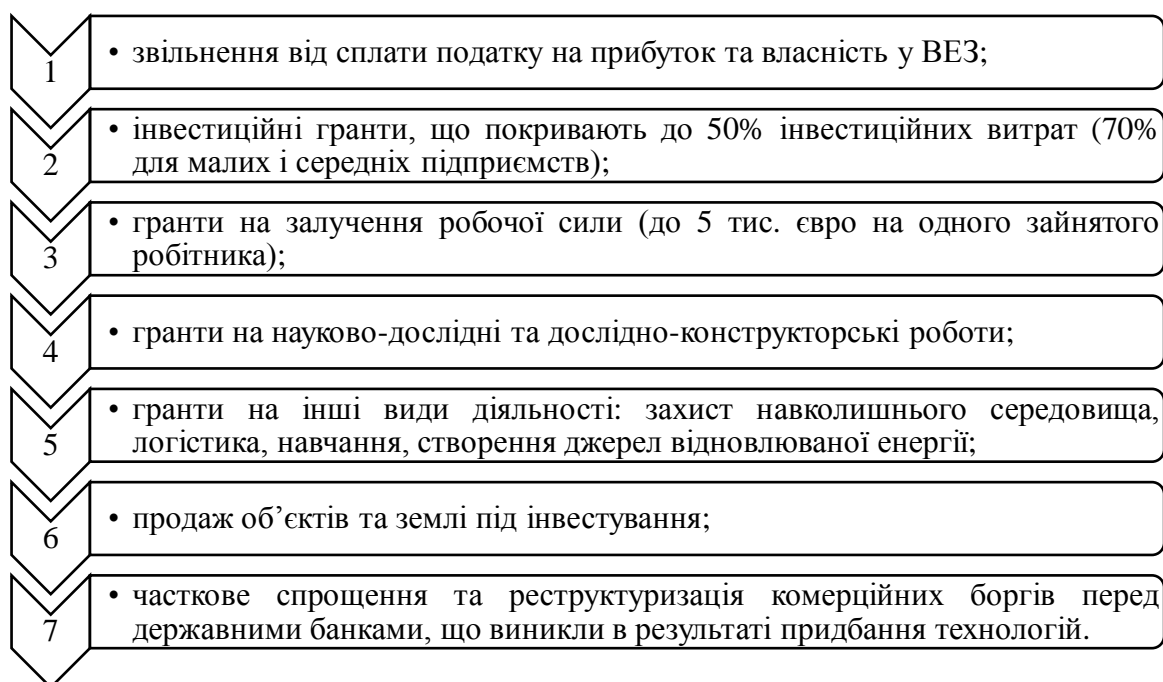

Рис. 3.3. Заохочувальні привілеї для іноземних інвесторів

Джерело: розроблено на основі [32].

Також слід зауважити, що в Угорщині «не потрібно одержувати дозвіл регулюючих національних органів на здійснення інвестицій у фінансовий сектор та страхування, а необхідним є лише офіційне повідомлення. Крім того, Угорщина приєдналась до анти-дискримінаційних законів Європейського Союзу, тому всі компанії зареєстровані в країні, можуть отримувати пільги та інші стимули незалежно від національної приналежності акціонерів чи власників».

Слід необхідно зазначити, що задля більшого привернення уваги інвесторів та покращення інвестиційного іміджу було створено певні пільгові фонди (табл. 3.1).

Також особливої уваги заслуговує створення Угорсько агенції розвитку інвестицій та торгівлі, основними функціями слід виділити надання усієї необхідної інформації про їх підтримку в країні. Крім того, іноземні інвестори на рівні з національними мають майже однакові

права на доступ до фінансових капіталів, за певним винятком – спеціальних програм державного фінансування, що були надані міжнародними фінансовими установами.

Таблиця 3.1.

Угорські пільгові фонди для привернення уваги інвесторів

Назва фонду	Сутність
Фонд економічного розвитку	Пропонує підтримку державних проектів, які надаються у формі кредитів, гарантій та грантів у готівковій формі. Більшість проектів пов'язані з рекламою, маркетинговими дослідженнями, виставковою та іншою діяльністю, інвестиціями в розвиток інфраструктури, гідроелектростанцій, водопроводів, модернізацією промислових підприємств до рівня Європейського Союзу, вимірювальними системами і системами контролю.
Фонд зайнятості	Надає підтримку проектам у галузі підготовки та підвищення кваліфікації трудових ресурсів, а також проектам, що сприяють зниженню чи запобіганню безробіття.
Фонд розвитку територій	Супроводжує інвестиційні проекти на депресивних територіях, в промислових зонах зовнішньої торгівлі, на територіях з високим рівнем безробіття, а також інші проекти, що відповідають інтересам розвитку регіонів та територій. Підтримка надається у формі грантів, безвідсоткових кредитів та субсидій.
Фонд охорони навколишнього середовища	Надає безвідсоткові кредити обсягом до 70% від вартості інвестицій у галузі охорони навколишнього середовища.

Джерело: розроблено на основі [17].

Також цікавим для України можна вважати досвід Китаю, а саме покращенні його інвестиційного клімату та залучення більших інвестицій в економіку країни. Китай – це яскравий приклад країни, що стала успішною в залученні іноземних інвестицій за останні десятиліття. ПІІ у Китаї є одним з найважливіших факторів економічного росту, що являється яскравим прикладом економічного розвитку КНР, яка на сьогоднішній день представляє себе світовим лідером за рівнем залучення інвестицій.

У результаті політики правління по стимулюванню припливу іноземних інвестицій за останні десятиліття у Китай надійшло близько 25% від загального обсягу інвестицій, які надійшли до країн, що

розвиваються [34]. Тому не можливо не звернути увагу на досвід цієї країни при залученні інвестицій.

Слід згадати, що КНР була першою країною, яка вирішила реалізувати створення вільних економічних зон (ВЕЗ). Таке рішення у майбутньому відкрило багато можливостей для Китаю. Урядом було вирішено надати наступні стимулюючі привілеї для іноземних інвесторів, які працюють у ВЕЗ:

- податок на прибуток зменшено вдвічі;
- ставку податку на дивіденди зменшено;
- у випадку трансферу прибутку за межі Китаю відбувається звільнення від оподаткування;
- безмитний імпорт основних та допоміжних матеріалів і навіть значної частки споживчих товарів [17].

Завдяки цим стимулюючим заходам 50% іноземних інвестицій зосереджувалися саме у ВЕЗ (Тайвань та Гонконг). У той же час «більше 70% таких інвестицій було направлено в промисловість», що покращило інвестиційний імідж країни та зробило країною з провідною економікою світу із найбільшим ринком.

Для Китаю іноземний капітал грає велику роль для розвитку національної економіки, так як за рахунок цього відбувається приплив нових технологій до країни. Саме на стимуляцію притоку іноземного капіталу направлений цілий комплекс заходів державної підтримки. У результаті ефективної державної підтримки по залученню іноземного капіталу Китай досяг високого рівня по завоюванню іноземних ринків. Пріоритетними були експортно орієнтовані проекти, а також проекти виробництва матеріалів та обладнання з використанням нових технологій.

Оцінюючи дії китайської влади, пов'язаних зі стимулюванням процесів по залученню інвестицій, потрібно виділити, що основним мотивом інвестування у китайську економіку є низька вартість факторів

виробництва, особливо робочої сили, що приваблює іноземні інвестиції. Існують також інші об'єктивні фактори, які стимулюють приплив іноземних інвестицій до Китаю (3.4).

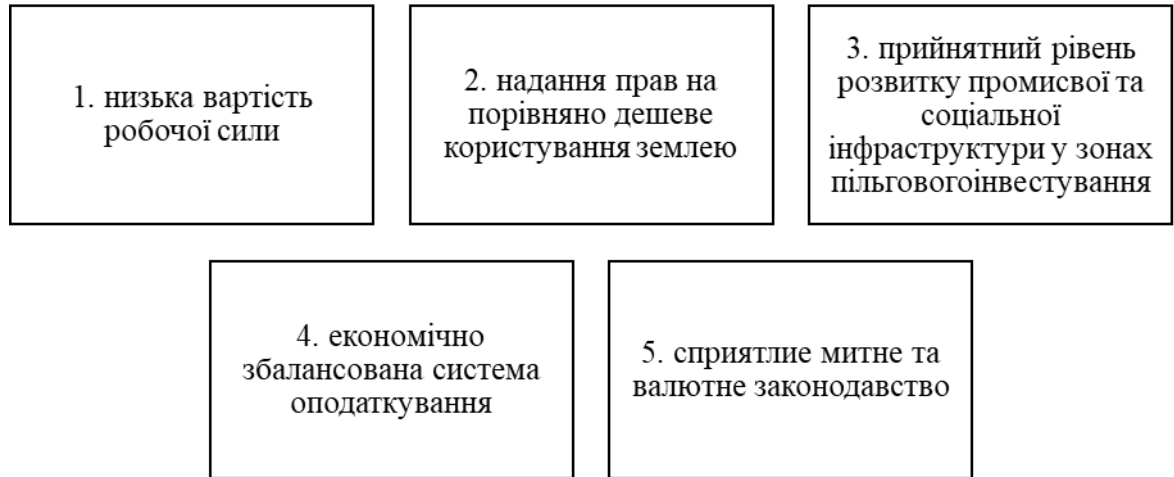

Рис. 3.4. Основні складові сприятливого інвестиційного клімату Китаю

Джерело: розроблено автором на основі [29].

Сьогодні КНР прагне проводити гнучку політику щодо іноземного капіталу. Це проявляється в поєднанні заохочувальних заходів з обмеженими, а адміністративний контроль не протирічить активному використанню економічних важелів і стимулів з метою впливу на територіальне та галузеве розміщення капіталу. Як наслідок - іноземний капітал важливим довгостроковим чинником економічного процвітання країни.

Крім того, корисним для України є і досвід австрійської державної підтримки іноземних інвестицій. Організацією, яка супроводжує іноземні інвестиції в країні, є Австрійське бізнес-агентство (АВА), яке діє під егідою Федерального міністерства економіки та праці Австрії. Агентство надає безкоштовні послуги іноземним інвесторам, які прагнуть працювати в пріоритетних сферах промисловості та сільського господарства Австрії.

Перелік послуг агентства включає загальну економічну інформацію про основні умови ведення бізнесу в Австрії, а також консультації для інвесторів при виборі місця, сфери інвестування, включаючи допомогу при реєстрації необхідних документів. Крім того, агентство надає послуги з розробки проектів, супроводу та ефективного використання інвестицій. Пріоритетні напрямки діяльності агентства зображено на рис. 3.5.

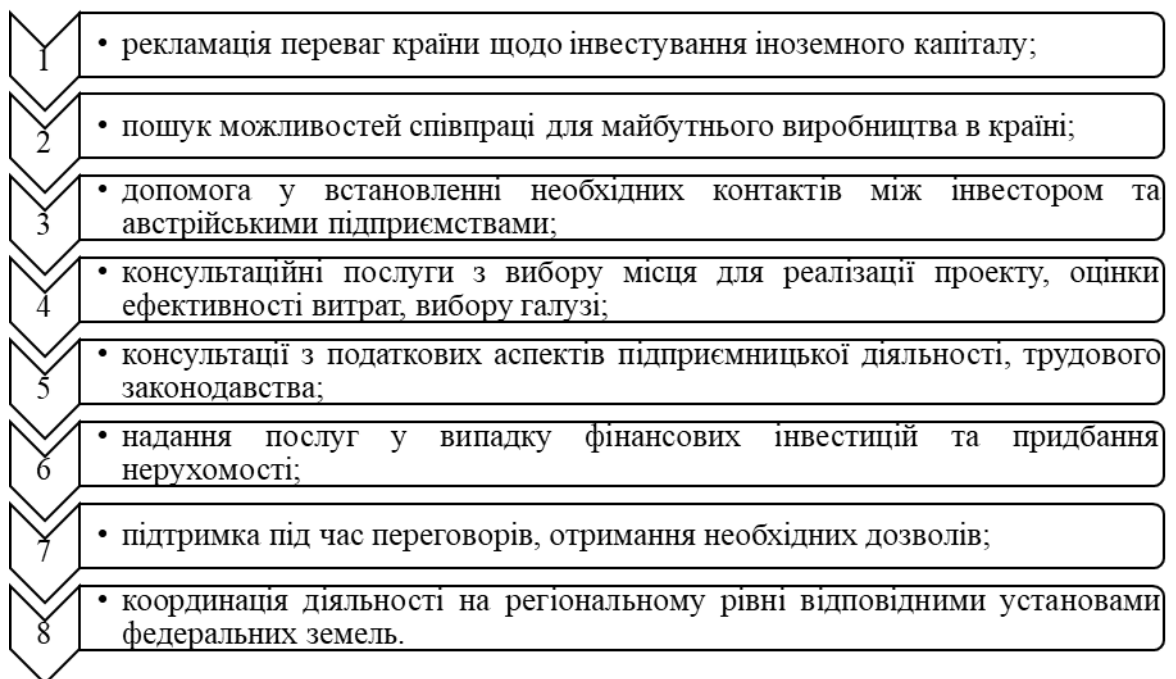

Рис. 3.5. Пріоритетні функції Австрійського бізнес-агентства

Джерело: розроблено автором

На сьогоднішній день перед Україною стоїть головна завдання – привабити іноземних інвесторів для залучення інвестицій у відновленні інфраструктури, економіки та загального життя українського народу. Багато економістів та експертів обговорюють створення своєрідного «плану Маршала» для України.

Наш рівень економічного розвитку, наявність державних інституцій, налагодженні виробничі процеси та стабільність фінансової системи відрізняють відновлення України від ситуації в Афганістані, Іраку та Анголі. Нашій країні ближчий приклад відновлення Європи та

деяких східних країн після 1945 року. У табл. 3.2. ми навели приклад 5 країн, що змогли привернути увагу інвесторів та вийти з кризи після воєнних дій.

Таблиця 3.1

Приклади післявоєнного економічного успіху

Країна	Інструменти розвитку	Результати
1	2	3
Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> – в основі лежало переорієнтація воєнних підприємств на легку та харчову промисловість; – велику роль зіграли ПІ. З 1950 по 1957 рр. об'єм інвестицій у Німеччину збільшився на 81%; – основна маса витрат була направлена на розвиток бізнесу; – для стимулювання експорту держава давала податкові пільги, а для великих контрактів – фінансування; – спільне фінансування з державою відновлення житлового сектора. 	У 1963 році рівень промислового виробництва перевищив довоєнні показники. Країна займала 2 місце за величиною золотовалютних резервів та 3 місце за об'ємом промислового виробництва.
Італія	<ul style="list-style-type: none"> – була розроблена «система пріоритетів», яка встановлювала порядок розподілу дефіцитної сировини між монополістами; – була проведена аграрна реформа задля збільшення аграрного виробництва та збільшення попиту на виробництво аграрної техніки; – США інвестувало у виробництво воєнної техніки та закупляла матеріали в Італії. 	Уже до початку 50-х років країна повністю відійшла від воєнної кризи. Проте проблеми, що були викликані монополізацією економіки, проявилися вже у 60-х роках з корупцією та диспропорцією розвитку регіонів.
Японія	<ul style="list-style-type: none"> – ліквідація основи японської економіки – воєнно-промислового комплексу (ВПК); – проведення податкової реформи – збільшення податкового навантаження населення; – проведена аграрна реформа – та відкрито продаж землі, при цьому акцент було зроблено на ефективності виробництва від землі, так як до сільськогосподарських земель належить тільки 15% території; – виникла особлива японська економічна модель; 	У 1956 р. показник ВВП на душу населення був більшим за довоєнний. У 1969 р. Японія вийшла на друге місце у світі за обсягом ВВП і промислового виробництва.

	– ключовим елементом стала ставка на виробництво та залучення нових передових технологій.	
--	---	--

Продовження табл. 3.2.

1	2	3
Південна Корея	– головну роль зіграло зниження фінансової допомоги США. Політика змінилася на експортно орієнтовану; – поєднання планової та ринкової економіки дозволило увести податкові канікули та простити процес інвестування в країну; – перейшла з сировинної країни на ту, що почала розвивати велику та технологічну промисловість.	З 1960 по 1980 рр. був стабільний ріст ВВП у середньому на 8%. У 1963-1969 рр. середній річний приріст ВВП досягав 35%.
Ізраїль	– нова економічна політика – лібералізація економіки; – запускала великі інвестиційні проекти по побудові інфраструктури; – закладання частки бюджету на воєнну галузь.	З 1954 по 1964 рр. ВВП демонструвало ріст на рівні 10%, споживання на душу населення виросло на 221%, країна досягла майже нульового рівня безробіття

Джерело: розроблено на основі [29].

Підсумовуючи усе вище зазначене, можна стверджувати, що для розвитку українського інвестиційного клімату та залучення нових інвестицій успіх зарубіжних країн має велике значення. Основними факторами його позитивного впровадження можна назвати:

- визначення чітких стратегій залучення ПІІ та розвитку факторів впливу на інвестиційний клімат, яка обумовлює конкретні рекомендації для здійснення стійкого розвитку економіки країни загалом;
- структурне реформування ключових галузей і секторів економіки, включно з урахуванням інноваційних тенденцій (глобалізації) та сучасних технологій;
- привернення уваги інвесторів через створення прозорих та рівних умов для всіх інвесторів;

- стимулювання інвестиційної активності через податкові та неподаткові стимули, амортизаційну політику, надання пільгових інвестиційних кредитів та підтримку загального сприятливого інвестиційного клімату в країні;
- розвиток приватизації та підприємництва;
- використання інноваційних методів стратегічного маркетингу та просування ідеї національного бренду;
- удосконалювання системи стимулюючих методів інвестиційної діяльності регіонів;
- скасування обмежувальних заходів щодо залучення ПІІ.

3.2. Перспективи покращення інвестиційного клімату у повоєнний час

В умовах сьогодення ключове значення має процес розвитку системи ефективного управління, регулювання інвестиційної діяльності, а також активізація інвестиційного механізму, спрямованого на розвиток стратегічних і пріоритетних галузей економіки. На даному етапі інвестиційна діяльність в Україні, незважаючи на певні позитивні тенденції, стикається з певними проблемами. Таким чином, інвестиційна активність українських та іноземних інвесторів значно стримується через несприятливий інвестиційний клімат, недосконалість законодавчої бази; неналежне формування інвестиційних проектів і програм; а також слабкий розвиток інвестиційних інструментів та інвестиційного ринку.

Варто також зазначити, що існують певні регіональні диспропорції щодо концентрації інвестиційних ресурсів та відтоку прямих іноземних інвестицій. Враховуючи всі ці фактори, ми розуміємо, що сьогодні існує величезна потреба у вдосконаленні існуючих механізмів залучення інвестицій, їх підтримці на державному рівні, що у свою чергу призведе до поліпшення загального інвестиційного клімату в країні. Загалом

фактори, що формують сприятливий інвестиційний клімат нашої країни зображені на рис. 3.6.

Водночас інвестиційний клімат в Україні характеризується значними ризиками і невизначеностями. У першу чергу необхідно відзначити воєнні дії в країні, нестабільну політичну ситуацію, нестабільне законодавство та поточну економічну ситуацію, яка характеризується інфляційним процесом, що ймовірно актуалізується, неповною та іноді недостовірною інформацією про інвестиції, платоспроможність населення низька.

Рис. 3.6. Позитивні фактори інвестиційного клімату України

Джерело: розроблено на основі [7].

Тому ми визначаємо взаємозв'язок і взаємозалежність інвестиційного клімату та інвестиційної діяльності досить важливими при вирішенні цих проблем (рис. 3.7).

Джерело: складено на основі [8].

У МВФ підкреслили, що для створення позитивного інвестиційного клімату необхідно сприяти та підтримувати макроекономічну стабільність, яка вважається ключовою умовою економічного зростання. Міжнародний досвід показує, що для

прийняття інвестиційних рішень інвесторами вирішальними є такі показники:

- стабільність валютного курсу;
- низька інфляція;
- висока захищеність та гарантована прибутковість депозитів;
- розвинена банківська сфера з високою часткою іноземних банків.

Крім того, для встановлення ефективної політики покращення інвестиційного клімату України варто звернути увагу на методи та інструменти, які використовуються іншими країнами для регулювання інвестиційної діяльності та мали позитивний кінцевий результат [31].

В Україні, у свою чергу, одним із інструментів, який може залучити додаткові інвестиційні ресурси в державний сектор економіки та сприяти розвитку партнерства між державою та бізнесом, є державно-приватне партнерство (ДПП), яке нас сьогоднішній день виступає однією з найактуальніших форм співробітництва між державним та приватним секторами [21]. Впровадження даного механізму якнайкраще вплине на реалізацію державної політики щодо підвищення соціальних умов життя населення з орієнтацією на міжнародні стандарти.

До основних переваг впровадження механізму ДПП лід віднести:

- покращення якості та часу надання публічних послуг;
- підвищення ефективності залучення бюджетних коштів;
- використання додаткових фінансових ресурсів задля створення або модернізації інфраструктурних об'єктів;
- підвищення рівня зайнятості населення;
- стимулювання економічного росту за рахунок використання інновацій та сучасних технологій.

Загальну картину кількості контрактів ДПП зображено на рис. 3.8. Загалом було укладено 191 договорів, з яких реалізовано було 182 проєктів, а 9 не реалізувалося [28].

Крім того у 2016 році Кабінетом міністрів України було створено Офіс із залучення та підтримки інвестицій. Згідно з положенням про його утворення було визначено головні завдання Офісу:

- створення «механізму підготовки та реалізації інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» для забезпечення ефективності взаємодії з інвесторами, які діють в Україні, та активного залучення інвестицій, а також забезпечення співпраці державних органів та органів місцевого самоврядування, спрямованої на створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні;

- сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади з метою вирішення проблемних питань, що виникають під час здійснення інвестицій в економіку України;

- підготовка пропозицій щодо формування і реалізації інвестиційного потенціалу України, підтримки пріоритетних інвестиційних проектів, поліпшення інвестиційного клімату в Україні, забезпечення захисту прав інвесторів; визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації інвестиційних проектів; підвищення ефективності діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо взаємодії з інвесторами; удосконалення нормативно-правової бази з відповідних питань» [33].

Рис. 3.8. Кількість проєктів на засадах ДПП

Джерело: складено на основі [35].

Основним напрямком української інвестиційної стратегії UkraineInvest є презентація виробничого потенціалу України, інфраструктурних проєктів, потенціалу агросектору, енергетики та програм енергоефективності.

Фінансування було здійснене за допомогою регіонального фонду ПП Western NIS Enterprise Fund (WNISEF). Одним з найважливіших напрямків роботи UkraineInvest є підтримка регіонів. Ми пропонуємо розширити функціональний потенціал Офісу із залучень та підтримки інвестицій UkraineInvest, а саме розширити можливості щодо безпосередньої допомоги іноземним інвесторам у вирішенні певного ряду питань:

- надання усієї необхідної інформації про політичні, правові та економічні умови діяльності іноземного капіталу;
- допомога при встановленні необхідних контактів між суб'єктами інвестування;
- консультаційні послуги у момент вибору місця для реалізації проєкту, проведення оцінки ефективності витрат, допомога у виборі галузі;

- надання консультаційної інформації щодо податкових аспектів підприємницької діяльності в Україні, її трудового законодавства;
- надання особливих послуг у випадку здійснення фінансових інвестицій та придбання нерухомості;
- підтримка інвестора під час проведення переговорів, допомога в отриманні необхідних дозволів;
- повноцінна підтримка інвестиційного проекту від початку до його повної реалізації.

Для забезпечення ефективної роботи UkraineInvest необхідним є виконання головної умови – необхідність роботи у кожному регіоні України задля ефективного залучення інвесторів.

З початком російської агресії у лютому 2022 року Україні стало набагато складніше залучати ПІІ. Фактично залучення іноземних інвестицій стало майже неможливим. Інвестиційний імідж країни прогнозовано погіршився, тому і офіційні показники інвестиційної привабливості різко погіршилися. Наразі Україні вкрай необхідне залучення іноземних інвестицій, так як для відбудови фінансових ресурсів країни недостатньо. За офіційними підрахунками збитків українській економіці було нанесено на суму близько 1 трлн дол. США [43]. Через те, що для України закрито доступ до світових фінансових ринків, тільки країни-партнери зможуть зробити можливим фінансування бюджету та підтримку міжнародних резервів.

З огляду на вище зазначене, ми пропонуємо низку заходів, спрямованих на попередження високого рівня інфляції, створення нових робочих місць та залучення нових інвестицій (рис. 3.9.).

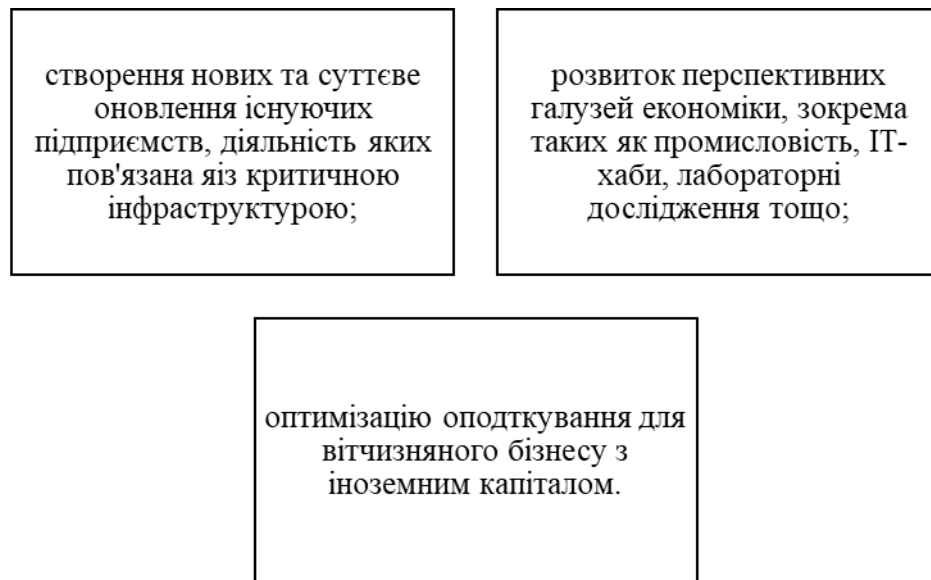

Рис. 3.9. Заходи для стабілізації економіки

Джерело: складено на основі [29].

Задля більшого залучення іноземних інвесторів та поступового зменшення допомоги від країн-партнерів необхідне відновлення українського виробничого потенціалу, що у свою чергу сформує сприятливий інвестиційний клімат та підвищить рівень інвестиційної привабливості. Виходячи з міжнародного досвіду, основними інструментами відновлення економіки після війни є її лібералізація, створення великої кількості нових робочих місць державою, експортно орієнтованість та значне вливання іноземних фінансових ресурсів.

Отже, на основі міжнародного світового досвіду та проведених нами досліджень щодо покращення інвестиційної привабливості України ми дійшли таких висновків:

- країні необхідне створення особливих сприятливих умов для привернення уваги іноземних інвесторів: вдосконалення інформаційної бази щодо інвестиційних процесів та потенційних інвестиційних можливостей, спрощення етапів реєстрації іноземних інвестицій, зниження рівня оподаткування за певних умов;
- забезпечення найліпших умов для співпраці між приватним та державним сектором;
- побудова та відбудова сучасної інфраструктури;

– розробка планів з підвищення рівня інвестиційної привабливості з урахуванням минулих рейтингів та забезпечення постійного державного моніторингу.

ВИСНОВКИ

Отже, провівши дослідження ми дійшли певних висновків:

1. За підсумками вивчення поняття інвестиційного клімату та підходів до типологізації можна дійти невтішного висновку у тому, що потрібно чітко розділити поняття інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості. На нашу думку, інвестиційний клімат – ширше поняття, ніж інвестиційна привабливість. Оцінка інвестиційного клімату має проводитися «за період», тобто інвестиційний клімат, на відміну від інвестиційної привабливості, – інтервальна характеристика, а не одномоментна.

2. Під час угруповання та вивчення розглянутих факторів досить важливим та відповідальним етапом є оцінки інвестиційного клімату країни. При цьому потрібно прагнути визначення такого переліку факторів, що впливають на інвестиційний клімат, який включає все, що здатне вплинути на прийняття рішення про вкладення коштів інвестором. У зв'язку з цим виникає небезпека надмірного розширення переліку факторів. Для обмеження кількості факторів, що використовуються при оцінці інвестиційного клімату, доцільно застосовувати як критерій їх відбору ступінь впливу на умови інвестиційного клімату.

3. При оцінці сучасного стану залучення інвестицій в Україно було визначено, що війна матиме далекосяжні наслідки для міжнародних інвестицій в економічний розвиток і цілей сталого розвитку у всіх країнах. Це відбувається в той момент, коли крихка світова економіка тільки почала нерівномірне відновлення від наслідків пандемії. Глобальні ПШ у 2022 році та в подальшому залежатимуть від кризи безпеки та гуманітарної кризи, макроекономічних потрясінь, спричинених конфліктом, підвищення цін на енергоносії та продовольство, а також зростання невпевненості інвесторів.

4. Було здійснено аналіз сучасного стану інвестиційного клімату. Низькі позиції України в досліджених нами рейтингах свідчить про картину несприятливого інвестиційного клімату, що є результатом погіршення макроекономічних показників. Тому вважаємо, що пріоритетом у створенні сприятливого інвестиційного клімату в Україні мають бути широкомасштабні комплексні заходи, спрямовані на покращення умов для діяльності інвесторів, розширення інвестиційних механізмів та інструментів, реалізацію інвестиційних проектів.

5. Проаналізовано міжнародний досвід із залучення нових інвестицій та покращення інвестиційного іміджу. Можна стверджувати, що для розвитку українського інвестиційного клімату та залучення нових інвестицій успіх зарубіжних країн має велике значення. Основними факторами його позитивного впровадження можна назвати: визначення чітких стратегій залучення ПІІ та розвитку факторів впливу на інвестиційний клімат; структурне реформування ключових галузей і секторів економіки, включно з урахуванням інноваційних тенденцій (глобалізації) та сучасних технологій; привернення уваги інвесторів через створення прозорих та рівних умов для всіх інвесторів; стимулювання інвестиційної активності через податкові та неподаткові стимули, амортизаційну політику, надання пільгових інвестиційних кредитів та підтримку загального сприятливого інвестиційного клімату в країні; розвиток приватизації та підприємництва; використання інноваційних методів стратегічного маркетингу та просування ідеї національного бренду; удосконалювання системи стимулюючих методів інвестиційної діяльності регіонів; скасування обмежувальних заходів щодо залучення ПІІ.

6. Визначено шляхи щодо покращення інвестиційного клімату в Україні. Задля більшого залучення іноземних інвесторів та поступового зменшення допомоги від країн-партнерів необхідне відновлення українського виробничого потенціалу, що у свою чергу

сформує сприятливий інвестиційний клімат та підвищить рівень інвестиційної привабливості. Виходячи з міжнародного досвіду, основними інструментами відновлення економіки після війни є її лібералізація, створення великої кількості нових робочих місць державою, експортно орієнтованість та значне вливання іноземних фінансових ресурсів.

7. Отже, на основі міжнародного світового досвіду та проведених нами досліджень щодо покращення інвестиційної привабливості України ми дійшли таких висновків: країні необхідне створення особливих сприятливих умов для привернення уваги іноземних інвесторів: вдосконалення інформаційної бази щодо інвестиційних процесів та потенційних інвестиційних можливостей, спрощення етапів реєстрації іноземних інвестицій, зниження рівня оподаткування за певних умов; забезпечення найліпших умов для співпраці між приватним та державним сектором; побудова та відбудова сучасної інфраструктури; розробка планів з підвищення рівня інвестиційної привабливості з урахуванням минулих рейтингів та забезпечення постійного державного моніторингу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондаровська О. Оптимізація інвестиційного забезпечення інновацій. Банківська справа №5. 2019. С.31-33.
2. Бугрова О. Методологічні основи оцінки ризику при прийнятті інвестиційних рішень. Економіка України. №2. 2019. С.27-30.
3. Гоблик В. В. Використання міжнародного досвіду залучення іноземних інвестицій у процесі подолання кризових явищ перехідного періоду. International scientific journal. 2017. № 1(2). С. 9-11.
4. Горна М., Іщук Я., Халілова Т. Умови та фактори формування інвестиційного іміджу країн Східної Європи. Міжнародна економічна політика. 2017. – № 3. – С. 136-154.
5. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2007. 435 с.
6. Задоя А. О. Міжнародна інвестиційна позиція у системі показників зовнішньоекономічної діяльності країни / А. О. Задоя // Академічний огляд. – 2020. – № 3. – С. 57-54.
7. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні» від 17.12.2020 т1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
8. Закон України «Про інвестиційну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
9. Звіт UkraineInvest : 1-ше півріччя 2022. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/18-07-22-2/>
10. Індекс інвестиційної привабливості України: найбільше падіння за останні 10 років. URL: <https://mind.ua/news/20245418-indeks-investicijnoyi-privablivosti-ukrayin-syagnuv-minimumu-za-ostanni-10-rokiv> (Дата звернення: 04.11.2022).
11. Коренюк П., Копил О. Концептуальні підходи та методи визначення інвестиційної привабливості національної економіки.

Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2019. – Вип. 1. – С. 46-52.

12. Крамар М. С. Застосування маркетингового інструментарію впровадження інновацій у підприємницьку діяльність / М. С. Крамар ; наук. кер. П. В. Пузирьова // Економіка, облік, фінанси та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 24 жовтня 2019 року. – У 7 ч. – Ч. 3. – Полтава : ЦФЕНД, 2019. – С. 48-49.

13. Лендел О. М. Іноземні інвестиції як фактор розвитку економіки держави. Ефективна економіка. 2020. №8. – С. 15 – 19.

14. Мазур Н.А., Кушнір О.К. Капітальні інвестиції в економіці України: значення та вплив в умовах змін. 2022. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-03-05>

15. Малько К.С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах. Актуальні проблеми економіки. 2018. – № 3(175). – С. 104–109.

16. Малько К.С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах. Актуальні проблеми економіки. 2021. – № 9(165). – С. 96–101.

17. Маркевич К. Л. Регулювання ПІІ в контексті національної безпеки: міжнародний досвід та висновки для України. Теоретичні і прикладні питання економіки: збірник наукових праць. Київ, 2021 – с. 131-143.

18. Міністерство економіки України. Інвестиції в Україну та відновлення економіки. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=62bfd716-8665-4a4c-9e2d-6325ba53b3&title=InvestitsiiVUkrainuTaVidnovlenniaEkonomiki>

19. Міністерство фінансів України. Прямі іноземні інвестиції в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

20. Мойсеєнко І. П. Інвестування : навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко. – Київ: Знання, 2008. – 480 с.
21. Мокій А. Основні напрями політики формування інвестиційного клімату в регіоні. Регіональна економіка. №5. 2019 С.14.
22. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність, червень 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-sistema-uspishno-protistoyit-viklikam-viyni---zvit-pro-finansovu-stabilnist>
23. Національний банк України. Оцінка обсягів прямих іноземних інвестицій, в яких кінцевим контролюючим інвестором є резидент (round tripping) за 2010р. - 2021р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FDI_round_triping_pr_2022-03-31.pdf
24. Небрат В.В., Корніяк О.В. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного періоду. Грааль науки. 2022. № 17. С. 33–36. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022.001>
25. Новини й аналітика про Німеччину, Україну, Європу. URL: <https://www.dnw.com/uk>.
26. Онікієнко С. Облікові методи оцінки інвестиційної привабливості. Вісник Нацбанку України. 2020. – Вип. 11. – С. 59–61.
27. Офіс Національної інвестиційної ради. URL: <http://www.nicouncil.org.ua/uk/2022-04-14-07-51-43.html>
28. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
29. Панухник О. Війна та український бізнес. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38479/2/FMZKPNES_2022_Panukhnyk_O-War_and_ukrainian_business_32-34.pdf
30. Партин Г.О., Дідух О.В. Капітальні інвестиції: сутність, сучасні тенденції та вплив на зростання обсягів ВВП. Ефективна економіка. 2021. DOI: <https://doi.org/11.32702/2307-2105-2021.3.86>

31. Побоченко Л.М. Інвестиційний клімат як фактор економічного зростання України / Л.М. Побоченко // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: 83 міжнародна науково-практична конференція, 25 листопада 2019 року: тези доп. – Харків, 2019. – С.263-265.
32. Ричка М.А. Інвестування: сучасні світові тенденції / М.А. Ричка // Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнар. наук.- практ. конф., 23 квітня 2020 р.: тези доп. – К., 2020. – С. 30-32.
33. Ріпа Т. В. Напрями підвищення інвестиційної привабливості України на світовій арені. Економіка та управління підприємствами. Випуск 67. – 2021. – С. 63-68
34. Статистичні дані World Bank. World Development Indicators. URL: <https://databank.worldbank.com/source/world-development-indicators>
35. CEIC Leading Indicator. Ukraine Foreign Direct Investment. URL: <https://www.ceicdata.com/en/indicator/ukraine/foreign-direct-investment>
36. Chengchun Li, Sailesh Tanna. The impact of civil war on foreign direct investment flows to developing countries. Journal of International Trade and Economic Development. 2019. – 26(4). –p. 1-20. DOI: 10.1080/09638199.2016.1270347
37. Indicators for investment and business climate. URL: https://www.academia.edu/1906854/Indicators_for_investment_and_business_climate
38. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/capital-investment.asp#:~:text>
39. Lubov Shpak. «Investment climate in Ukraine: aspects of investment activity». SHS Web of Conferences, 2020. 9 p.

40. Official site of the rating agency “Euro-rating”: methodology of the ranking of cities and regions. URL: <http://euro-rating.com.ua/regions/metodologiya>
41. The Global Economy Ranking. URL: <https://www.theglobaleconomy.com/>
42. Trading Economics. Ukraine Foreign Direct Investment - Net Inflows. URL: <https://tradingeconomics.com/ukraine/foreign-direct-investment>
43. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-saysleadSours=uverify%20wall>
44. UNCTAD. The World investment report 2021. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2021_en.pdf
45. UNCTAD. The World investment report 2022. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2022_en.pdf